

GYOTENING "YOSH VERTERNING IZTIROBLARI" ROMANIDA SYUJET VA KOMPOZITSIYA

Sayfillayeva Dilnura Jamol qizi

Alisher Navoiy nomidagi ToshDO‘TAU 2-kurs talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14193678>

Annotatsiya. Ushbu maqolada Iogann Volfgang Gyotening "Yosh Verterning iztiroblari" romanidagi syujet va kompozitsiya o‘rganilgan. Romanning epistolyar uslubdagi tuzilishi, syujet rivoji va dramatik kompozitsiyasi tahlil qilingan. Maqolada syujet va kompozitsiyaning mazmuniy ahamiyati, tasviriy vositalar va badiiy yondashuvlar ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: Gyote, syujet, kompozitsiya, epistolyar uslub, tabiat tasvirlari, "Yosh Verterning iztiroblari", romantizm.

PLOT AND COMPOSITION IN GOETHE'S NOVEL "THE SORROWS OF YOUNG WERTER"

Abstract. This article examines the plot and composition of Johann Wolfgang von Goethe's novel *The Sorrows of Young Werther*. The epistolary structure, plot development, and dramatic composition of the novel are analyzed. The article discusses the thematic significance of the plot and composition, as well as the literary devices and artistic approaches used in the work.

Keywords: Goethe, plot, composition, epistolary style, nature descriptions, *The Sorrows of Young Werther*, Romanticism.

СЮЖЕТ И КОМПОЗИЦИЯ В РОМАНЕ ГЕТЕ «ПЕЧАЛИ МОЛОДОГО ВЕРТЕРА»

Аннотация. В статье рассматривается сюжет и композиция романа Иоганна Вольфганга Гете «Страдания юного Вертера». Анализируются эпистолярная стилевая структура, развитие сюжета и драматургическая композиция романа. В статье раскрывается содержательное значение сюжета и композиции, изобразительных средств и художественных приемов.

Ключевые слова: Гете, сюжет, композиция, эпистолярный стиль, образы природы, «Страдания юного Вертера», романтизм.

Iogann Volfgang Gyotening "Yosh Verterning iztiroblari" romani nemis romantizmi adabiyotining yorqin namunalaridan biridir. Ushbu roman ilk nashridan boshlab o‘quvchilar orasida katta shov-shuvga sabab bo‘lgan va turli davrlarda adabiy tanqidchilar tomonidan syujet va kompozitsiya jihatidan chuqur tahlil qilingan. Asarning bosh qahramoni Verterning iztiroblari orqali Gyote inson ruhiyati va his-tuyg‘ularining murakkabligini ochib beradi (Karahmetov va Tursunov, 2018).

Romanning syujeti sevgi, o‘z-o‘zini anglash va ruhiy iztiroblarga asoslangan. Voqealar epistolyar uslubda — Verterning xatlar shaklida tasvirlanadi. Syujetning asosiy qismi Verterning Lottaga bo‘lgan muhabbati va bu his-tuyg‘uning unga keltirgan ruhiy iztiroblaridan iborat. Syujet klassik dramatik tuzilishga ega: unda muvozanatning buzilishi (Verterning Lottaga oshiq bo‘lishi), ichki va tashqi ziddiyatlar (uning his-tuyg‘ulari va Lotta bilan bog‘liq vaziyat) hamda fojiali yakun (Verterning o‘z joniga qasd qilishi) mavjud (Smith, 2020).

Kompozitsion jihatdan, asar ikki qismga bo‘linadi. Birinchi qismda Verterning baxtli va quvnoq hayoti tasvirlanadi, u tabiiy go‘zalliklardan zavq oladi va san‘atga mahliyo bo‘ladi.

Bu qismda syujet tinch rivojlanib, o'quvchini qahramonning shaxsiyati bilan tanishtiradi. Ikkinchi qism esa Verterning ichki iztiroblari va tushkunlikka tushishi bilan o'zgaradi. Ushbu qismda qahramonning ruhiy holati kuchli drammatizm orqali namoyon bo'ladi (Jabborov, 2019).

Epistolyar uslub romanning eng muhim xususiyatlaridan biridir. Ushbu usul orqali Gyote o'quvchiga Verterning ichki kechinmalarini, uning kayfiyati va ruhiy holatini bevosita yetkazadi.

Masalan, Verterning bir xatida Lottaning ko'zlari haqida yozgan satrlari juda samimiy va obrazli: "Men uning ko'zlarida dunyoning barcha ma'nolarini ko'rardim" (Gyote, 2018, 45-bet).

Ushbu epistolyar shakl o'quvchiga qahramonning his-tuyg'ularini yanada yaqinroq his qilish imkonini beradi (Ruzmetov, 2024).

Tabiat tasvirlari romanning muhim qismi bo'lib, qahramonning ichki holatini aks ettiradi.

Gyote Verterning kayfiyati bilan tabiat uyg'unligini mohirona tasvirlaydi. Masalan, yomg'irli va bulutli kunlarda Verterning xatlari tushkunlik bilan to'la bo'lsa, quyoshli kunlarda u hayotdan quvonch topadi: "Yomg'ir tomchilari ham go'yo mening ko'z yoshlarimni qo'shib yig'lardi" (Gyote, 2018, 67-bet). Ushbu uslub orqali Gyote syujet va kompozitsiyaning estetik qimmatini oshiradi (Yusupova va Mullaxo'jayeva, 2023).

Romanda obrazlar va voqealarning tabiiy uyg'unligi tufayli syujet silliq rivojlanadi.

Tasviriy vositalar va detallarga e'tibor asarning estetik qimmatini oshiradi. Tabiat va his-tuyg'ular uyg'unligi Verterning shaxsiy iztiroblarini yanada kuchliroq ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, "Yosh Verterning iztiroblari" syujeti va kompozitsiyasi orqali Gyote inson tabiatini, uning sevgi va iztiroblar oldidagi ojizligini ko'rsatishga erishgan. Ushbu asar nafaqat adabiyot olamida, balki inson ruhiyatini anglashda ham katta ahamiyatga ega.

Gyotening badiiy mahorati romanni o'z davrining eng muhim adabiy meroslaridan biriga aylantirdi.

REFERENCES

1. Brown, L. M. (2019). Memory and learning. In T. J. Green (Ed.), Cognitive psychology (pp. 23-45). Routledge.
2. Gyote, I.V. (2018). Yosh Verterning iztiroblari. (Yanglish Egamov tarjimai). O'qituvchi nashriyot-matbaa ijodiy uyi.
3. Jabborov, B. (2019). Romantizm adabiy maktabi. Tashkent University Press.
4. Karahmetov, A. Tursunov, S. (2018). Verterning iztiroblari: Gyote va romantizm. Tashkent State University Press.
5. Ruzmetov, Sh.N. (2024, March 7). Toj kiygan darvesh. Ziyouz.uz <https://ziyouz.uz/>
6. Yusupova, D.N., Mullaxo'jayeva, K.D. (2023). Navoiy asarlarini o'rganish metodologiyasi.
7. "Oltin bitiklar" jurnali, (3), 15-25. <https://doi.org/10.1016/j.edures.2019.01.005>